

kirjaamo@tem.fi

pirjo.kutinlahti@tem.fi

petteri.kauppinen@minedu.fi

Viite: TEM/234/00.06.02/2016

KYSELY KORKEAKOULUKEKSINTÖLAIN UUDISTAMISTARPEESTA

Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat pyytäneet näkemyksiä korkeakoulu-keksintölain uudistamistarpeesta. Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta tuoda näkemyksensä esitettyihin kysymyksiin.

I Kokemukset korkeakoulukeksintölaista ja sen soveltamisesta

HE:ssä 259/2004 vp korkeakoulukeksintölain yleisperusteluissa todetaan, että korkeakoulukeksintöjä jää hyödyntämättä pääasiassa joko keksijän puutteellisten resurssien tai hyödyntämistä koskevien ristiriitaisuuksien vuoksi. Lisäksi todetaan, että ”oikeuksien kuuluminen useille eri tahoille (tutkijoille, korkeakoululle, tutkimusrahoittaville tahoille) vaikeuttaa tutkimustulosten ja keksintöjen hallinnointia ja saattaa johtaa kaupallistamisen mahdottomuuteen.

1. Vastaako kuvaus käsitystänne myös nykytilanteesta vai onko asiassa tapahtunut muutoksia johonkin suuntaan?

Keksintöjen ja tutkimustulosten kaupallistamisen sujuvuudessa on **tapauskohtaisesti suuria eroja**, ja siihen vaikuttavat mm. rahoituspohja, jolla työ on tehty, tutkimustyöhön liittyvät kumppanuudet ja sopimuskäytännöt, työnjako innovaatiojärjestelmän toimijoiden kesken, jne.

Yritysten näkökulmasta yhteistyö korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa on jos-sain määrin vaikeutunut, koska **prosessi yhteistyön aloittamiseksi sekä keksinnön suojaamiseksi sekä hyödyntämiseksi vie aiempaa enemmän aikaa ja resursseja**. Hankkeiden rahoituspohjat ovat laajentuneet, ja digitalisaatio ja muut kehitystrendit ovat tuoneet yhteistyöverkostoihin uusia toimijoita. Yhteisten käytäntöjen ja luottamuksen rakentaminen vie oman aikansa.

Tilanteen haastavuutta lisää se, että tutkimuslaitosten – yliopistojen – ammattikorkeakoulujen mahdollisesta työnjaosta keksintöjen ja tutkimustulosten kaupallistamiseksi ei ole tehty kansallisen tason periaatelinjauksia.

Yliopistossa tutkimustyötä harjoittavan huippututkijan/-tutkimusryhmän painavimpia motiiveja on saada riittävät resurssit tutkimustoimintaansa varten ja luoda kumppanuuksia jotka tuovat lisäarvoa tutkimustoimintaan, ei niinkään realisoida pikavoittoja yritysmaailmasta ja markkinoilta. Yliopiston painavana intressinä on puolestaan oman tutkimuksen laadun takaaminen ja kehittäminen. Yrityksen intressi on luoda markkinoille vaihdannan kannalta innovatiivisia ja menestyviä tuotteita ja ansaintamalleja. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta on tärkeitä että kaikkien taho-

jen intressejä palvellaan mahdollisimman tehokkaasti. **Takaamalla yrityksille tehokas tie yliopistokeksinnön kaupallistamiseen, keksintö todennäköisesti tuottaa tehokkaimmin.**

Sekä avoimessa että sopimustutkimuksessa yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten strateginen yhteistyö on tehokas tapa edistää tutkimustiedon, osaamisen ja keksintöjen kaupallistamista. Parhaassa tapauksessa jo kumppanuussopimuksia tehtäessä yritykset, korkeakoulut ja yhteistyössä mukana olevat asiantuntijat/tutkijat/ryhmät sopivat myös aineetonta omaisuutta koskevista peruseriaatteista, jotka nopeuttavat käytäntöjä yksittäisten hankkeiden kohdalla, erityisesti suurissa hankkeissa, joissa rahoitus tulee useammasta lähteestä.

2. Missä määrin nykyinen laki tukee korkeakoulukeksintöjen levittämistä ja taloudellista hyödyntämistä? Tulisiko nykyistä korkeakoulukeksintölakia uudistaa? Jos kyllä, millä tavoin?

Yritysten näkökulmasta yhteistyö korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa on josain määrin vaikeutunut edellä mainituista tekijöistä johtuen.

Korkeakoulukeksintölain tulisi ensisijaisesti pyrkiä maksimoimaan tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus kokonaisuutena. Lainsäädännön ja korkeakoulujen ohjauksen ei tulisi ohjata niitä maksimoimaan tutkimustulosten mahdollisia suoria taloudellisia hyötyjä kasvattamalla patenttisalkkua tai perustamalla mahdollisimman paljon uusia yrityksiä. **Lähtökohtana tulisi olla laaja-alainen hyöty suomalaiselle elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle.**

Korkeakoulukeksintölainsäädäntö voi tukea yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämistä luomalla mahdollisimman **selkeän perustan** korkeakoulukeksinnöille tilanteissa, joissa erillistä sopimusta ei käytetä tai sopimus vaikenee. **Kokonaisuuden kannalta lain uudistaminen on korkeintaan osaratkaisu. Korkeakoulukeksintöjen tehokas levittäminen ja taloudellinen hyödyntäminen on laajempi kysymys.**

Tällä hetkellä keksinnön suojausta aloitettaessa tehdään välillä paljonkin aikaa vievää selvitystä siitä, millaisella rahoituksella kyseinen keksintö on syntynyt. **Rahoittavasta tahosta riippuen oikeudet saattavat poiketa suurestikin toisistaan.** Mikäli tutkimuksen rahoittamiseen on käytetty useita instrumentteja, saattavat ehdot olla keskenään ristiriitaisiakin, jolloin kaupallistaminenkin vaikeutuu. **Tilannetta olisi selkeytettävä.**

II Tutkimustulosten kaupallistamisen tukipalvelut

Vastausohje: korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia pyydetään kuvaamaan oman organisaation toimintaa, muut voivat kommentoida kysymyksiä omasta näkökulmastaan.

3. Ovatko organisaatiossanne syntyvien tutkimustulosten ja keksintöjen kaupallistamisen tukipalvelut ja prosessi keksinnön kehittämisestä sen suojaamiseen ja kaupallistamiseen saakka tyydyttävällä tasolla? Mitä kehittämistarpeita tunnistatte?

Nykytilanteessa korkeakouluilla ja tutkimuslaitoksilla ei ole riittäviä edellytyksiä ja kannustimia panostaa tutkimustulosten kaupallistamiseen tiettyä vähimmäismäärää

enempää. Toisaalta, verrattaessa yritysten jo olemassa oleviin kaupallistamisen resursseihin, **ei ole välttämättä myöskään tehokasta että korkeakoulut itse keräisivät ja hallinnoisivat keksintöjä kasvattaakseen omaa patenttisalkkua tai perustaakseen mahdollisimman paljon uusia yrityksiä.** Innovaatio on tyypillisesti tehokkaimmassa käytössä yritysten toimesta, joilla on yhtäältä vahva markkinaymmärrys ja jo olemassa oleva verkosto.

Yliopistojen, tutkimuslaitosten ja ammattikorkeakoulujen mahdollista roolia ja keskinäistä työnjakoa ja roolia suhteessa yrityksiin on tarpeen selkiyttää tutkimustulosten ja keksintöjen kaupallistamistavoitteen osalta ennen uusien tukipalveluiden tai –rakenteiden luomista.

4. Millä mittareilla seuraatte tutkimustulosten taloudellista hyödyntämistä? Antakaa esimerkki vuoden 2014 tulos- tai seurantamittareista.

Korkeakoulukeksintöihin liittyviin instrumentteihin ja toimintatapoihin tulisi liittää aiempaa tehokkaampia mittareita ja kannustimia. Kannustimien puuttuessa riskinä on, että keksintö jää tehokkaan vaihdannan ulkopuolelle.

Pelkkien määrällisten mittareiden (esim. patenttien tai perustettujen yritysten lukumäärä) käyttäminen on ongelmallista ilman, että huomioidaan laadullisia tekijöitä – mihin keksinnöt, patentit ja uudet yritykset johtavat ja minkälaisia tuloksia ne tuottavat. **Tulos- ja seurantamittareita ja kannustimia kehitettäessä tulisikin keskittyä kaupallistamistoiminnan laatuun, esimerkiksi perustettujen yritysten kilpailukykyyn ja vaikuttavuuteen laajemmin elinkeinoelämässä.** Kun tehokkain tie keksintöjen kaupallistamiseen usein löytyy olemassa olevien yritysten kautta, tulisi **korkeakouluja kannustaa verkottumaan ja rakentamaan strategisia kumppanuuksia yritysten ja muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa.** Myös seurantaa ja arviointia tehtäessä tulisi tarkastella myös kumppanuuksia ja konsepteja, jotka luovat edellytyksiä kaupallistamistoiminnalle.

III Muut näkemykset tutkimustulosten ja keksintöjen taloudellisen hyödyntämisen edistämisestä

5. Millä muulla tavoin tutkimustulosten ja keksintöjen kaupallistamista voitaisiin tehostaa kuin lakia uudistamalla?

Jotta olisi mahdollista kasvattaa tutkimustulosten ja keksintöjen taloudellista hyödyntämistä, kaupallistamisesta tulee tehdä **kansallinen päämäärä**, jonka toteuttamiseen ja ohjaamiseen tulee panostaa useilla eri tavoilla: i) Asettamalla kaupallistamiselle strategisia tavoitteita, joiden toteutumista mitataan taloudellisin mittarein (kts kommentti yllä, kysymys 4), ii) arvioimalla toteutettuja toimia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta, ja iii) varmistamalla kaupallistamista tehostaville toimintamalleille riittävät kannustimet osana kansallisesta tiede- ja tutkimusrahoitusta, myös osana korkeakoulujen perusrahoitusta esim. korkeakoulujen strategiarahoituksen osana.

6. Tulisiko korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä tutkimuksen kaupallistamisen tukipalveluissa lisätä? Millä tavoin?

Useimpien korkeakoulujen yksiköiden kohdalla tutkimuksen kaupallistamiseen liittyvät volyymit ovat pieniä ja tukipalveluissa ei ole riittävän ammattimaista osaamista, varsinkaan alakohtaista erityisosaamista tai kokemusta liike-elämästä. Myös tutkimuslaitosten välillä on eroja, mitä tulee niiden kaupallistamiskyvykkyyteen.

Ensisijaisen tärkeää onkin vahvistaa korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten strategisia kumppanuuksia yritysten kanssa, jotta kaupallistamiseen ohjaavat toimet voidaan aloittaa nykyistä varhaisemmassa vaiheessa sekä mahdollistaa ulkopuolisten asiantuntijoiden joustava käyttö kaupallistamispalveluissa. Myös liikkuvuutta yritysten ja korkeakoulujen/tutkimuslaitosten välillä tulisi edistää.

Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten keskinäistä yhteistyötä tutkimuksen kaupallistamisen tukipalveluissa tulisi myös lisätä ja työnjakoa selkiyttää. Työnjakoa on syytä tehdä sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välillä, tutkimuslaitosten kesken ja korkeakoulujen välillä. Tukipalvelut tai niiden hankinta kannattaa keskittää organisaatioihin/yksiköihin, jossa on parasta osaamista asiasta.

Keksinnön kaupallistamisen kannalta on tärkeätä, että keksijä voidaan tarvittaessa sitouttaa keksinnön kaupallistamistyöhön. Korkeakoulujen työnantajarooli mahdollistaa erilaiset, korkeakoulun profiiliin ja strategian mukaiset toiminnalliset muutokset ja työnkuvat – myös ”tutkijayrittäjät”/”professoriyrittäjät”.

7. Mitä muuta haluatte lausua asiasta?

Globaalin kilpailun kiristyessä huoli julkisen tiede- ja tutkimus- ja myös innovaatio- ja rahoituksen pirstaloitumisesta ja kokonaisvaikuttavuudesta on kasvanut. Julkisen tutkimus- ja innovaatiopolitiikan yhtenä tavoitteena on ollut katalysoida aidosti uutta (mielellään nopeasti skaalautuvaa) liiketoimintaa. Olisi siis perusteltua, että korkeampi tavoitetaso ja samalla suurempi riski rahoituksen saajan toiminnassa heijastuu myös rahoittajien toimintamalleihin ja lisää niiden riskinottoa ja -halua.

Kilpaillun tiede-, tutkimus- ja innovaatio- ja rahoituksen järjestelmää tulee tarkastella kokonaisuutena, sujuvoittaa ja yksinkertaistaa. Kilpailtua julkista rahoitusta tulisi kohdistaa suurempina kokonaisuuksina parhaimmille toimijajoukoille ja yksiköille selkeiden ja mitattavien tavoitteiden pohjalta. Yksittäisten rahoitusinstrumenttien tuomaa todellista lisäarvoa ja niiden hallinnointiin liittyviä kustannuksia tulisi arvioida kriittisesti. **Jotta lupaaville aihioille voitaisiin tarjota ketterästi kehityspolkuja, kaupallistamisen integroimista tieteen ja tutkimuksen julkiseen rahoitukseen tulisi tarkastella kautta linjan.** Tulisi mahdollistaa eri rahoitustyyppien välinen ketterämpi vuorovaikutus ja rahoituksen käyttötarkoituksen suuntaaminen uudelleen joustavasti kokonaisrahoituksen ehtona olleiden keskeisten tavoitteiden pohjalta.

Kunnioitavasti,

TEKNOLOGIATEOLLISUUS RY

Jorma Turunen
Toimitusjohtaja

Mervi Karikorpi
Apulaisjohtaja, innovaatioympäristö ja uudistaminen